

Sygn. akt I C 194/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 stycznia 2021 roku

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2020 roku w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. K. i L. K.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej w W.**

o ustalenie i zapłatę

I. ustala nieważność umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowanej kursem (...) o nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. zawartej pomiędzy powodami, a (...) Bank S.A. w W., Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł.,

II. ustala nieważność umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowanej kursem (...) o nr (...) z dnia 28 lutego 2008 r. zawartej pomiędzy powodami, a (...) Bank S.A. w W., Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł.,

III. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 153.972 zł 57 gr (sto pięćdziesiąt trzy tysiące dziewięćset siedemdziesiąt dwa złote pięćdziesiąt siedem groszy) z odsetkami ustawowymi z a opóźnienie od dnia 4 marca 2020 r. do dnia zapłaty,

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.834 (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery) zł tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 10.834 (dziesięć tysięcy osiemset trzydzieści cztery) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 194/20

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 1 lutego 2020 r. (data złożenia: 4 marca 2020 r.) powodowie: J. K. i L. K. wnieśli o:

1) ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem chf o nr (...) zawartej w dniu 24 sierpnia 2006 r. z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W.,

2) ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem chf o nr (...) zawartej w dniu 28 lutego 2008 r. z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W.,

3) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 153.972,57 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,

a nadto o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swoich żądań powodowie wskazali, że jako konsumenci zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego dwie umowy kredytu hipotecznego w kwotach: 525.000 zł i 101.500 zł, waloryzowane kursem (...), każda na sfinansowanie kosztów dokończenia budowy budynku mieszkalnego. Kredyt został udzielony w złotych, ale po jego wykorzystaniu kwota kredytu (transzy) została przeliczona na (...) i od tego momentu saldo kredytu wyrażone zostało w tej walucie, która to kwota stanowi podstawę obliczenia rat kapitałowo-odsetkowych. Spłata kredytu odbywa się na analogicznych zasadach, z tym że przeliczanie jest odwrotne – z (...) na złotówki. Powodowie podnieśli, że mechanizm obliczenia raty kredytu opierał się na kursie waluty ustalonym dowolnie przez bank. Zawarte przez nich umowy nie precyzowały mechanizmu ustalania kursu, co pozwalało bankowi na jej dowolne określenie i tym samym arbitralne sterowanie wysokością zobowiązania powodów. Wskazali, że żądają ustalenia nieważności obu umów, gdyż wykreślenie z ich treści klauzul abuzywnych jako określających główne świadczenia stron spowoduje niewykonalność umów. Powodowie wnosili również o zasądzenie na ich rzecz kwoty 153.972,57 zł stanowiącej nienależne na rzecz banku świadczenie spełnione przez powodów (pozew k. 4-21).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, a nadto o zasądzenie od powodów na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Podnosił zarzut nieudowodnienia roszczenia oraz przedawnienia roszczeń powodów. W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że powodowie nie wykazali przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. w kontekście kwestionowanych klauzul umownych. Nadto podniósł, że zawarte przez strony umowy zawierają wszystkie wymagane ustawą elementy, a tym samym brak jest podstaw do ustalenia ich nieważności (odpowiedź na pozew k. 76-100).

Pismem z dnia 12 października 2020 r. powódka zmodyfikowała powództwo w ten sposób, że podtrzymała żądania pozwu w zakresie ustalenia nieważności obu umów i zapłaty dodatkowo wnosząc jako roszczenie ewentualne żądanie ustalenia bezskuteczności wobec powodów postanowień § 1 ust. 3, 3A, § 7 ust. 1, § 8 ust. 4, § 10 ust. 2, § 11 ust. 2 i 5, § 13 ust. 5 umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem chf o nr (...) zawartej w dniu 24 sierpnia 2006 r. z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W. oraz postanowień § 1 ust. 3, 3A, § 7 ust. 1, § 8 ust. 4, § 11 ust. 2 i 5, § 13 ust. 6 umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem chf o nr (...) zawartej w dniu 28 lutego 2008 r. z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W. (k. 141-144).

Sąd ustalił, co następuje:

Pozwany (...) S.A. jest następcą prawnym (...) Bank S.A z siedzibą w W..

(bezsporne)

W dniu 24 sierpnia 2006 r. powodowie, jako konsumenci zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego banku (...) S.A. z siedzibą w W. – umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) nr (...). Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 525.000 zł w walucie (...) na okres 228 miesięcy od dnia zawarcia umowy do dnia 31 sierpnia 2025 r. Celem kredytu było finansowanie kosztów dokończenia budowy budynku mieszkalnego jednorodzinnego w miejscowości W. oraz refinansowanie kredytu hipotecznego udzielonego przez inny bank (§ 1 umowy).

(dowód: umowa kredytu nr (...) k. 25-32)

Zawarta przez strony umowa nr (...) zawierała następujące postanowienia:

- waluta waloryzacji Kredytu: (...) (§ 1 ust. 3),

- kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2006-08-07 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 217.535,42 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie (§ 1 ust. 3A),

- mBank udziela Kredytobiorcy, na Jego wniosek, Kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1, zwanego dalej Kredytem, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty (...) wg tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kwota Kredytu wyrażona w (...) walucie jest określona na podstawie kursu kupna waluty (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia Kredytu (§ 7 ust. 1),

- wysokość Kredytu, wyrażoną w (...) określa się jako sumę wszystkich uruchomionych transz Kredytu, wyrażonych w (...) (§ 8 ust. 4)

- zmiana wysokości oprocentowania Kredytu może nastąpić w przypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji (§ 10 ust. 2),

- harmonogram spłat Kredytu stanowi załącznik nr 1 i integralną część Umowy i jest doręczany Kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia Kredytu. Harmonogram spłat jest sporządzany w (...) (§ 11 ust. 2),

- raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 5),

- wcześniejsza spłata całości Kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży (...), z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 13 ust. 5),

(dowód: umowa kredytu nr (...) k. 25-32,)

Ponadto powodowie w dniu 28 lutego 2008 r. jako konsumenci zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego banku (...) S.A. z siedzibą w W. – kolejną umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) nr (...). Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 101.500 zł w walucie (...) na okres 216 miesięcy od dnia zawarcia umowy do dnia 28 lutego 2025 r. Celem kredytu było finansowanie kosztów dokończenia budowy budynku mieszkalnego jednorodzinne w miejscowości W. oraz finansowanie opłat okołokredytowych (§ 1 umowy).

(dowód: umowa kredytu nr (...) k. 34-43,

Zawarta przez strony umowa nr (...) zawierała następujące postanowienia:

- waluta waloryzacji Kredytu: (...) (§ 1 ust. 3),

- kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2007-12-31 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 47.802,94 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie (§ 1 ust. 3A),

- mBank udziela Kredytobiorcy, na Jego wniosek, Kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1, zwanego dalej Kredytem, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty w (...) wg tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kwota Kredytu wyrażona (...) w walucie jest określona na podstawie kursu kupna waluty (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia Kredytu (§ 7 ust. 1),

- wysokość Kredytu, wyrażoną w (...) określa się jako sumę wszystkich uruchomionych transz Kredytu, wyrażonych w (...) (§ 8 ust. 4),

- wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 2007-01-30 powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę mBanku w wysokości 1,00%. (§ 10 ust. 2),

- harmonogram spłat Kredytu stanowi załącznik nr 1 i integralną część Umowy i jest doręczany Kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia Kredytu. Harmonogram spłat jest sporządzany w (...) (§ 11 ust. 2),

- raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 5),

- wcześniejsza spłata całości Kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży (...), z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 13 ust. 6).

- w § 10 ust. 3 i 4 dodano mechanizm zmiany wysokości oprocentowania w przypadku zmiany o co najmniej 0,1 punktu procentowego w porównaniu do obowiązującej stawki bazowej.

(dowód: umowa kredytu nr (...) k. 34-43)

W obu wskazanych wyżej umowach:

- nie zdefiniowano kursów kupna i sprzedaży dewiz, ani nie wskazano, jak ustalana jest tabela, z której miały one wynikać.

Powodowie spłacali kredyt wyłącznie w PLN.

(dowód: umowa kredytu nr (...) k. 25-32, umowa kredytu nr (...) k. 34-43, aneksy do umów k 44-47, wnioski o udzielenie kredytu k. 102-109, oświadczenia k. 110-111v, decyzje k. 112-115, wnioski k. 116-118, dyspozycja wypłaty k. 119-120, harmonogram k. 121-122v, zaświadczenie k. 50-67, przesłuchanie stron k. 145v-146v)

W okresie obowiązywania umowy powodowie dokonali spłaty:

- na poczet umowy nr (...) kwoty 657.083,76 zł,

- na poczet umowy nr (...) kwoty 123.388,81 zł.

(dowód: zaświadczenie k. 50-67,)

Zawierając umowę powodowie nie otrzymali informacji, w jaki sposób bank ustala walutę, ani jaki jest mechanizm chroniący przed wzrostem kursów walut. Nadto powodowie nie mieli wpływu na wysokość kursów walut, ani sposób ich ustalania. Oba kredyty zostały zaciągnięte na budowę domu i jej dokończenie.

(dowód: zeznania powodów w charakterze stron: 145v-146v, 156)

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty przedłożone do akt sprawy, których wiarygodności żadna ze stron nie kwestionowała.

Powodowie domagali się ustalenia nieważności obu umów kredytowych zawartych z poprzednikiem prawnym pozwanego i zapłaty, ewentualnie ustalenia bezskuteczności w stosunku do nich poszczególnych zapisów umów z racji niedozwolonego charakteru.

Żądanie ustalenia nieważności umów powodowie wywodzili z faktu ich sprzeczności z przepisami ustawy: kodeksu cywilnego i prawa bankowego wskazując na brak określenia wysokości świadczenia kredytobiorcy. Nadto podnosili zawarcie w umowach niedozwolonych postanowień dotyczących mechanizmu indeksacji kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej i związanych z tym przeliczeń kwoty wypłaconej i spłacanej, które to kursy – według ich stanowiska

- pozwany mógł kształtować dowolnie, wskazując, że skutkiem tego umowy naruszały interesy powodów jako konsumentów i były sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do roszczenia o ustalenie, należy wskazać, że zgodnie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom.

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć należy zatem, jaki jest charakter podpisanych przez nie umów.

Zasadnicze postanowienia obu umów w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w datach ich zawarcia) i pozwalają na uznanie ich za umowy kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umów, kwoty i waluta kredytów (525.000 PLN i 101.500 PLN), cel, na jaki zostały udzielone (finansowanie kosztów dokończenia budowy budynku mieszkalnego jednorodzinne), a także zasady i termin ich spłaty (ratalnie). Zgodnie z treścią art. 69 ust. 1 prawa bankowego obowiązującego w dacie zawarcia umów kredytu przez strony przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. To właśnie ten przepis zawierał główne świadczenia stron umowy kredytu. W tym zakresie nie mieści się indeksacja. Był to dodatkowy element umowy służący ekonomicznej opłacalności kredytu. Nie jest on jednak głównym świadczeniem stron, o których jest mowa w art. 385¹ k.c.

Oceny postanowień ww. umów nie zmienia fakt, że kwoty udzielonych kredytów miały być indeksowane kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednie do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie ((...)).

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia obu umów wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowy kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowy stron zawierają zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r.

Nadto umowy stron są dopuszczalne w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartych przez strony umów polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie były zatem to w żadnej mierze kredyty udzielane w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany pozyskiwał środki na wypłacenie powodom kwot kredytu, a nadto jak księgował te kredyty w swoich księgach rachunkowych po ich udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzycelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że obie umowy zawarte przez strony nie są sprzeczne z art. 353¹ k.c. i art. 69 Prawo bankowe.

Powodowie żądając ustalenie nieważności umów powoływali się na abuzywność ich postanowień wskazując na ustalenie sposobu indeksowania kwot kredytów. W następnej kolejności dokonać należy zatem oceny postanowień obu zawartych przez strony umów celem ustalenia, czy stanowią niedozwolone postanowienia w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 oraz wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie(...)na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez powodów jako niedozwolone, wskazać trzeba, że były zawarte w obu umowach w zakresie w jakim odnosiły się do tzw. mechanizmu indeksacji. Przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku (§ 1 ust. 3 i 3A oraz § 7 ust. 1 każdej z umów). Następnie raty potrącane w PLN miały być przeliczane na (...) według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli (§ 11 ust. 2 i 5 każdej z umów). Podobnie w przypadku wcześniejszej spłaty całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej kwota spłaty miała być przeliczona na (...) według kursu sprzedaży z tabeli kursowej (§ 13 ust. 5 umowy nr (...) i § 13 ust. 6 umowy nr (...)).

Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób w umowach, ani też nie zdefiniowano, jak powstaje tabela zawierająca te kursy, co oznacza, że pozwany miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że obie umowy stron zostały zawarte na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał z tych które im zaoferowano, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano tego, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego. Okoliczność tę potwierdzili przesłuchani w charakterze stron powodowie. Powód L. K. zeznał, że nie negocjowano z nim żadnych warunków, a bank sam przygotował dokumenty, nie informowano go o tabelach przeliczeń (k. 145v-146v). Ponadto okoliczność ta jest znana Sądowi z urzędu, bowiem potwierdziły ją zeznania pracownika banku przesłuchanego w charakterze świadka w innych tożsamych sprawach z udziałem pozwanego, a dotyczących zapłaty z tytułu kredytu hipotecznego (sygn. akt(...)tut. Sądu). Świadek ten wielokrotnie szczegółowo opisywał mechanizm udzielania przez poprzednika prawnego pozwanego kredytów waloryzowanych w walucie (...). Wskazał, że bank tworzył tabelę kursów walut obcych rozpoczynając od wyznaczenia wysokości kursu średniego, następnie wyznaczał kurs kupna i sprzedaży waluty poprzez dodanie i odjęcie spreadu od kursu średniego. Zeznał, że tabela kursów była dostępna na głównej stronie banku, a informację o tabeli klient mógł uzyskać w call-center i w placówce banku. Tego typu praktyki stosowane przez pozwanego bank w konfrontacji z zeznaniami powodów w niniejszej sprawie potwierdzają, że postanowienia umów także w ich wypadku nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

W tym stanie rzeczy nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umów w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku obu umów stron uzgodnione indywidualnie.

Z uwagi na to, że powodowie wskazywali, że ww. postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Kwestionowane postanowienia przewidują indeksację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Trudno uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Podkreślenia wymaga, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia. Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowach, oznacza to, że mogły być one wyznaczane jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w pewnym zakresie Bank mógł doznawać pewnych ograniczeń dotyczących wyznaczania kursu z uwagi na działania regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż nadal były to czynniki niezależne od kredytobiorcy, na które kredytobiorca nie miał żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem

waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Oznacza to, że po zawarciu każdej z umów kredytobiorcy (powodowie) mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umów. W sposób dowolny mógł kształtować wysokość zobowiązania powodów w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umów prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umów (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie ma zaś znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umów zmienił swoje zasady na bardziej transparentne. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

W świetle powyższych okoliczności w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umów dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w związku z tym nie wiążą powodów.

Wylimitowanie wskazanych zapisów i związanie stron umowami w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwoty kredytów wypłaconych powodom powinny zostać przeliczone na walutę szwajcarską, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...)dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie (...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenia obu stron były wyrażone w walucie polskiej (wyплаты kredytów i ich spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia każdej z umów (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umów w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z nich całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

Jak już wyżej zaznaczono, zgodnie z treścią art. 69 ust. 1 prawa bankowego obowiązującego w dacie zawarcia umowy kredytu przez strony przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się

do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. To właśnie ten przepis określał główne świadczenia stron umowy kredytu. Są nimi bowiem te które zdefiniował ustawodawca dla umowy kredytu a nie wszystkie, które poddawały strony. Indeksacja nie jest więc świadczeniem w rozumieniu wskazanego przepisu.

Eliminacja wyłącznie klauzul abuzywnych odnoszących się do mechanizmu indeksacji w zakresie obu umów skutkowałaby tym, że przedmiotowe umowy w dalszym ciągu nadałyby się do wykonania. Wskazać jednak należy, że powodowie podnosili także abuzywność postanowień umów w zakresie, w jakim dotyczą oprocentowania. Powodowie zarzucali, że zawarte w umowach postanowienia przewidują możliwość zmiany oprocentowania wedle nieprecyzyjnych kryteriów. Konieczne zatem jest dokonanie oceny, czy obie zawarte przez strony umowy zawierają niedozwolone postanowienia w zakresie oprocentowania kredytu, a jeżeli tak, jakie rodzi skutki ta okoliczność dla dalszego bytu umów.

W obu umowach strony uzgodniły oprocentowanie zmienne. Ma to istotne znaczenie dla wykonania umowy. Nie jest ono bowiem przywilejem banku uprawniającym do podkoszenia go, ale może stwarzać uprawnienie dla kredytobiorcy, który może mieć prawo do domagania się jego obniżenia w określonych w umowie sytuacjach. Może też sądownie kwestionować bezzasadność wzrostu oprocentowania. Tylko zobiektywizowany zapis umowy w tym zakresie pozwala na kontrolę sądową racji stron w sytuacji sporu, co do tej kwestii.

W umowie z roku 2006, o numerze (...) strony ustaliły, że zmiana wysokości oprocentowania Kredytu może nastąpić w przypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji (§ 10 ust. 2).

Z kolei w umowie z roku 2008 nr (...) strony ustaliły, że wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 30 stycznia 2007 r. powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę mBanku w wysokości 1,00 % (§ 10 ust. 2). W 10 ust. 3 i 4 dodano już mechanizm zmiany wysokości oprocentowania w przypadku zmiany o co najmniej 0,1 punktu procentowego w porównaniu do obowiązującej stawki bazowej.

W myśl art. 69 ust. 2 pkt 5 ustawy prawo bankowe umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany. Stosownie zaś do brzmienia przepisu art. 76 pkt 1 ww. ustawy zasady oprocentowania kredytu określa umowa kredytu, z tym że w razie stosowania stopy zmiennej należy określić w umowie kredytowej warunki zmiany stopy procentowej kredytu.

Elementy przedmiotowo istotne umowy to cechy konstytutywne danego typu czynności prawnej, wskazane w przepisach konstruujących dany typ czynności prawnej. W przypadku umowy kredytowej definicja legalna takiej umowy została zamieszczona w cytowanym już wcześniej art. 69 ust. 1 prawa bankowego, W dalszej części 4 przepisu, tj. ust. 2, ustawodawca wskazał tzw. obligatoryjne składniki umowy kredytowej. Dotyczy to m. in. wysokości oprocentowania kredytu i warunków jego zmiany. Stąd też, z uwagi na sposób sformułowania zapisu w przedmiotowych umowach, element warunków zmiany oprocentowania kredytu uznać należy, że jest on elementem konstrukcyjnym obu umów kredytowych, a zatem jest elementem przedmiotowo-istotnym, którego brak skutkowałby możliwością uznania takiej umowy za nieważną od samego początku.. W tym miejscu należy zaznaczyć, iż w przedmiotowych umowach kredytowych zostały wskazane warunki zmiany wysokości oprocentowania, jednakże warunki te niewątpliwie są warunkami bardzo ogólnymi. Wobec powyższego umowy kredytowe zawierają w sobie obligatoryjny składnik określony w art. 69 ust 2 pkt 5 prawa bankowego, ale wysoce niejasny i niedoprecyzowany. Ocena tych warunków, ich ogólność, może zatem być nawet czyniona w oparciu o przepisu art 58 k.c. w aspekcie całych umów kredytowych, prowadząc niejednokrotnie do ich nieważności. Skoro ustawodawca nie zdecydował się na takie precyzyjne wyszczególnienie tych warunków, to należy rozumieć, że ich wybór został uzależniony od woli stron umowy. Musi on jednak być sformułowany w sposób zobiektywizowany. Należy bowiem zwrócić uwagę na szczególny charakter umowy o kredyt hipoteczny, która jest umową wieloletnią, o znacznych kwotach kredytu i o

kredyt w walucie obcej. Przyjęcie zmiennego oprocentowania umowy kredytu jest typową praktyką banków, mającą na celu usunięcie ryzyka oprocentowania kredytu w oderwaniu od bieżącej sytuacji rynkowej, która jest szczególnie wyraźne w przypadku kredytów długoterminowych. W warunkach gospodarki rynkowej jest to zabieg, pozwalający instytucjom finansowym wpływać na potencjalne zyski i straty w związku z wahaniami na rynkach.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności podnieść należy, że sposób określania przez banki warunków zmiany stopy procentowej kredytu powinien podlegać ocenie z punktu widzenia naruszenia interesów konsumenta i w tym zakresie banki powinny zachować szczególną staranność, w szczególności w odniesieniu do precyzyjnego, jednoznacznego i zrozumiałego dla konsumenta określenia tych warunków (orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z dnia 5 kwietnia 2002 roku, II CKN 933/99, uchwała składu 7 Sędziów z dnia 6 marca 1992 roku, III CZP 141/91, uchwała składu 7 Sędziów z dnia 22 maja 1991 roku, III CZP 15/91 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lutego 2012 roku, VI ACa 1460/11). Klauzula bowiem zmiennego oprocentowania, choć dozwolona i powszechnie stosowana w umowach długoterminowych, nie może mieć charakteru blankietowego, lecz powinna dokładnie wskazywać czynniki (okoliczności faktyczne) usprawiedliwiające zmianę oprocentowania oraz relację między zmianą tych czynników, a rozmiarem zmiany stopy oprocentowania kredytu, określając precyzyjnie wpływ zmiany wskazanych okoliczności na zmianę stopy procentowej, a więc kierunek, skalę i proporcję tych zmian. W przeciwnym razie dokonywana przez bank w czasie trwania umowy kredytowej zmiana stopy oprocentowania kredytu nosiłaby cechy uznaniowości i dowolności.

W ocenie Sądu wskazane przez powodów klauzule umowne kształtowały ich obowiązki w trakcie trwania umowy w sposób rażąco niekorzystny. A. spornych postanowień umownych przejawia się przede wszystkim w tym, że klauzule te nie odwoływały się do obiektywnych wskaźników, na które żadna ze stron nie miała wpływu, lecz pozwalały wyłącznie bankowi na określenie miernika wartości wedle swojej woli. Powszechnie przyjmuje się, że sposób określania przez bank warunków zmiany stopy procentowej wymaga precyzyjnego, jednoznacznego i zrozumiałego dla konsumenta określenia tych warunków (wyrok SN z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 933/99; uchwała z dnia 6 marca 1992 r., III CZP 141/91 i z dnia 22 maja 1991 r., III CZP 15/91 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lutego 2012 r., VI ACa 1460/11). W identycznym kierunku podąża wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11, gdzie powiedziano, że klauzula zmiennego oprocentowania nie może mieć charakteru blankietowego, lecz powinna dokładnie wskazywać czynniki (okoliczności faktyczne) usprawiedliwiające zmianę oprocentowania oraz relację między zmianą tych czynników, a rozmiarem zmiany stopy oprocentowania kredytu, określając precyzyjnie wpływ zmiany wskazanych okoliczności na zmianę stopy procentowej, a więc kierunek, skalę i proporcję tych zmian. W przeciwnym razie dokonywana przez bank w czasie trwania umowy kredytowej zmiana stopy oprocentowania kredytu nosiłaby cechy uznaniowości i dowolności.

W ocenie Sądu taka okoliczność ma miejsce w przedmiotowej sprawie, ponieważ na mocy spornych postanowień to pozwany bank mógł jednostronnie i arbitralnie, a przy tym w sposób wiążący, modyfikować wskaźnik, według którego obliczana była wysokość zobowiązania kredytobiorców, a tym samym mógł wpływać na wysokość świadczenia powodów. Dotyczy to w szczególności umowy z 2006 r. w której w żaden sposób nie określono co należy rozumieć za zmianę parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego. Brak ten próbowano naprawić w umowie z 2008 r. gdzie w 10 ust. 3 i 4 dodano już mechanizm zmiany wysokości oprocentowania w przypadku zmiany o co najmniej 0,1 punktu procentowego w porównaniu do obowiązującej stawki bazowej. W tej ostatniej umowie, jako stawkę bazową LIBOR 3M, nie wskazując jakiej waluty on dotyczy. Wskaźnik ten jest publikowany osobno dla każdej z walut indeksacyjnych. Jest różny dla każdej z nich w tym samym okresie. W umowie bank nie wskazał, że dotyczy on (...). Nie sposób więc zastosować (...) z tej właśnie waluty. Wobec odpadnięcia mechanizmu indeksacji nie sposób domyślać się tej właśnie waluty, jako źródła odniesienia wskazanej stopy referencyjnej.

W zaistniałej sytuacji umowy kredytowe nie określały szczegółowego sposobu ustalania oprocentowania kredytu, przez co powodowie byli zdani na arbitralne decyzje banku w tej kwestii. Treść kwestionowanych postanowień umożliwiała bankowi jednostronne kształtowanie sytuacji konsumenta w zakresie wysokości jego zobowiązań wobec banku, przez co zakłócona została równowaga pomiędzy stronami przedmiotowych umów. To powodowało, że postanowienia te były sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz w sposób rażąco naruszały interesy konsumentów.

Nie sposób pominąć tu też w ogóle stopy referencyjnej i pozostać tylko na gruncie stałego oprocentowania, jako jednego ze składników zmiennej stopy procentowej. W przypadku ujemnego (...), jego skutkiem jest obniżenie stałej marży. Jego brak ma więc istotne znaczenie dla ostatecznej należności banku.

Uznanie § 10 ust. 2 każdej z umów za nieważny prowadzi do że oprocentowane wprowadzone w oparciu o te zapisy trzeba uznać za nieskuteczne.

Eliminacja klauzul abuzywnych obu umów zarówno w zakresie mechanizmu indeksacji, jak i oprocentowania powoduje, że nie nadają się do wykonania, bowiem nie są zachowane elementy zasadniczo dla nich istotne. Z uwagi na brak sposobu określenia oprocentowania nie jest zachowany element odpłatności umowy kredytu, a ustalone raty w PLN nie dają się wyodrębnić. Eliminacyjny skutek pominięcia klauzul abuzywnych, przy zastosowanych zapisach umownych nie pozwala wykonywać umowy.

Powodowie wykazali, że kredyt zaciągnęli na budowę domu i jej dokończenie, jako konsumenci. Bank nie przeprowadził dowodu obalającego te ustalenia. W tej sytuacji Sąd uznał, że przysługuje im ochrona konsumencka przewidziana w art. 385¹ k.c.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385¹ k.c. Sąd orzekł o nieważności obu jak w punkcie I i II wyroku, uznając, że wobec dalszego braku możliwości wykonywania umowy powodowie mają interes prawny w ustaleniu treści stosunku prawnego łączącego ich z pozwany.

Stwierdzenie takie implikuje w dalszej kolejności rozstrzygnięcia o żądaniu zapłaty przez powodów. Co prawda stwierdzenie nieważności umowy następuje następnie wskutek powołania się przez konsumenta na niedozwolone postanowienia, to jednak skutek nieważności powstaje od daty zawarcia umowy (ex tunc). Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia i następnie odpada podstawa do świadczeń spełnianych w jej wykonaniu. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń, jaką była umowa, wskutek ustalenia abuzywności jej postanowień, została następnie uznana za nieważną i sprzeczną z prawem (choć ze skutkiem od daty jej zawarcia), świadczenia te są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c.

Zgodnie z art. 410 k.c. w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby. Oznacza to, że o ile pozwany w wyniku dokonywania potrąceń z rachunku kredytobiorcy uzyskał kwotę większą niż faktycznie wypłacił na podstawie dyspozycji uruchomienia środków z kredytu, winien zwrócić nadwyżkę. Jeżeli natomiast suma wpłat dokonanych przez kredytobiorcę jest niższa niż wypłacona przez Bank w wykonaniu umowy, to kredytobiorca byłby zobowiązany zwrócić mu różnicę. W wyniku wypłaty kredytu w wykonaniu nieważnej umowy po stronie kredytobiorcy powstaje bowiem określona korzyść majątkowa, polegająca na zwiększeniu aktywów lub zmniejszeniu pasywów, do której dochodzi kosztem Banku. Korzyść ta jest stopniowo niwelowana przez kolejne wpłaty dokonywane przez kredytobiorcę na poczet nieważnej umowy, a w chwili, w której suma tych wpłat przekracza kwotę wypłaconą przez Bank, to po jego stronie dochodzi do powstania korzyści kosztem kredytobiorcy.

Odnosząc się do żądania zwrotu należy dostrzec, że tytułem kredytu powodowie:

- odnośnie umowy nr (...) otrzymali kwotę 525.000 zł, spłacili kwotę 657.083,76 zł, różnica wynosi zatem 132.083,76 zł,

- odnośnie umowy nr (...) otrzymali kwotę 101.500 zł, spłacili kwotę 123.388,81 zł, różnica wynosi zatem 21.888,81 zł.

Dochodzone nadpłaty zostały uiszczone przed upływem 6 lat od daty wytoczenia powództwa. W tej sytuacji roszczenie powodów nie jest przedawnione.

Oznacza to, że w wyniku upadku umowy pozwany powinien zwrócić powodom kwotę: 132.083,76 zł +21.888,81 zł = **153.972,57 zł.**

Z tych względów Sąd zasądził ww. kwotę w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c., o czym orzekł jak w pkt. III sentencji wyroku.

Uwzględnienie roszczeń zgłoszonych jako główne dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do roszczenia ewentualnego sformułowanego na wypadek oddalenia roszczeń głównych.

Sąd nie uwzględnił wniosku pozwanego o zobowiązanie powodów do złożenia wcześniejszych umów zawartych z bankami w walucie obcej bądź waloryzowanych, jako bezprzedmiotowego. Z uwagi na tajemnicę bankową wniosek o zwrócenie się do Banku (...) w tym przedmiocie był niedopuszczalny.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca jest zobowiązana zwrócić je na rzecz strony wygrywającej.

Z tego względu w punkcie IV sentencji wyroku na rzecz powodów zasądzono zwrot kosztów obejmujących opłatę od pozwu (1.000 zł), wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika (10.800 zł) i opłatę za pełnomocnictwo (34 zł) wraz odsetkami ustawowymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

O wynagrodzeniu pełnomocnika orzeczono na podstawie § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 265).